Ann. III. | Num. XIV.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorum et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates
LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
Commissariat of the Holy Land.
NEW YORK, 143 w 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. America), 143 w 95th St.

IN BELGICA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA
LUGDUNI
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue Victor Hugo, 5

LUTETIAE PARISIORUM
Librairie Vic et Amat
Charles Amat Succ.
Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. Liptay, corresp. de Hongrie
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCC

Ann. III. Romae, Idibus Iuliis MDCCCC. Num. XIV.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

INDICTO LITTERARUM CERTAMINI

ADDITI DIES

Ut morem sociis gereremus, qui humanissimis epistolis iterum iterumque postularunt, ut litterarum certamini diem dictam produceremus, **ad idus Novembres** rem trahere constituimus, id etiam pro certo habentes, latius temporis spatium petitorum quoque numerum auctorum, magisque ad ipsius certaminis momentum et gravitatem collaturum.

Itaque, ad novorum praesertim sociorum utilitatem, certaminis conditiones iterum subiicimus:

I. Duo argumenta tractanda exhibentur; alterum soluta oratione ex historia, *quae aliquid narret actum inter imperium Constantini Magni, et ultimum christianae gentis conatum ad recuperandas regiones, quas Christus vita sua et morte sacravit*; alterum, carmine hexametris versibus, ad modum Horatiani sermonis, cui proposita haec res sit: *Litteratorum hominum aerumnae et gaudia.*

II. In soluta oratione praemia constituuntur *aureus nummus* ei qui primas tulerit, suique operis, quod in commentario edetur, exemplaria centum; *nummus argenteus* qui secundas, itemque exemplaria centum.

III. Qui princeps in poesi fuerit indicatus praemiis iisdem donabitur.

IV. Opus latino sermone conficiatur, eoque perspicuo ac perpolito.

V. Solutae orationi spatii tantum conceditur, quantum decem fere paginae nostri commentarii continere possint.

VI. Scriptum ubi fuerit absolutum ad *Vox Urbis* commentarium (Roma, via Alessandrina, 87), quovis dispendio immune, mittatur nullo obsignato nomine; sed, in fronte voluminis, versus aut sententia scribatur, addaturque epistolaris theca, quae exterius eumdem versum aut sententiam praeferat; intus habeat nomen scriptoris inclusum.

VII. Singulis scriptis probandis tres addicentur iudices, qui de unoquoque sententiam ferent: iidem collatis consiliis iudicabunt, quae digna praemio videantur.

Vox Urbis.

DE EUROPAE GENTIBUS FOEDERE IUNGENDIS

Perlegisse me hoc ipso in commentario nonnulla memini de futuro quod Angli pararent suarum coloniarum foedere. Quae si fortuna prospere perfici dederit, imperium anglico sermone, origine, moribus ubique per mundum patens eo magnitudinis divitiarumque deveniet, quo plane nec Romani quidem patres in antiquitate progressi sunt, neque nostris diebus Russorum aut Sinensium maxima regna evecta. Quapropter haec brevi veteris novique orbis terras et maria, bina monstra sibi divident, Anglica marina orca, Russusque elephas, prouti Bismarckius ille princeps lepide olim dictitavit; ex iisque non semel perpensis atque praenunciatis enasci heic vel illic spes atque desideria visa sunt, quae callidissimi rerum publicarum moderatores accurate prospicere non renuerunt, et humanae historiae atque societatis philosophi undequaque considerata oculis subiecere. Sed incepta huiusmodi hoc unum, ex communi sententia, requirunt, ut Anglicae atque Russicae insolentiae, Americanis, ultimae Iaponiae, et forte Sinensium etiam futuris conatibus, indicto veteris Europae foedere, mature caveamus.

Ecquod autem foedus? Americanum forsan septemtrionale imitans? Omnium hominum, qui futura prospicere arbitrantur, una eademque fere responsio est: non aliter coalescere paulatim, atque sanciri deinde foedus hoc maximum posse, quam libera cuiusque nationis persona, et ea soluta quam maxime, etsi certis legibus germanis gentibus devincta. Quae enim ex ipsa populorum origine, ex historiae gestis, ex sermonis, litterarumve varietate veteris Europae populos secernunt, ea tot tantaque sunt, ut nullum forte aevum memoria deleat, tanta saeculorum vestigia prorsus abradens, atque uni eidemque Gallos, et Germanos, Italos atque Hungaros, Iberos, Graecosque indoli, moribus, voluntatique reducat.

Inde itaque nullam possibilem praevident legum, aut sermonis, publici regiminis, aut classium vel exercituum similitudinem vel communionem, sed omnia, prouti fert cuiusque populi ingenium, intacta relinqui oportere. Eamdem in suis coloniis moderandis libertatem servandam, eamdem in internis negotiis gerundis, nulla censoria potestate constituta, quae plenum singulorum imperium domi minuat.

Erunt tamen vincula, sine quibus nullum stare foedus potest; eaque primum de commercialibus, postremo de bellicis negotiis statuenda. Planum est enim non alia de causa foedus hoc ineundum, quam ut actuosam nostrum progeniem eiusque operae fructus, sive camporum, sive officinarum, quibus et alimur et vitam ducimus, ab irrefrenata hac exterarum gentium aemulatione, quae ex Anglicis coloniis, ex America et ex ultima quoque Iaponia, nostras regiones minitatur, valide tueamur. Deinde autem ut aequorea itinera, Anglicis classibus ubique persulcata, nostris commerciis commutandis omnino non praecludantur, utque ex adverso immanibus Russorum exercitibus, qui immatura adhuc illius gentis iuventute Germanos et Hungaros et Graecos finitimos premunt, coactis viribus obsistamus.

Periculum enim utraque ex parte aequum manere credimus; idque pace Anatolii Leroy-Beaulieu, clarissimi viri, cuius dissertatione, ad rem nuper in commentario *Revue des Revues* gallice evulgata, moti sumus, ut pauca haec adnotaremus. Siquidem vir in rerumpublicarum disciplina versatus quam maxime, autumat profecto saeculo hoc vigesimo ineunte optime a Gallis cautum, ut consilia viresque cum Russis communicarent, idque non sine quadam fatorum divinatione. — Russos ad opera et vires suas augenda atque roboranda pecuniam defecisse hactenus diuque in posterum defecturam concedimus; at quid inde? Cum nobis omnibus, Gallisque praecipue, auxilium ferentibus haec illi exercuerint atque perfecerint, immensa populi multitudo veterum gentium fines urgebit, quam forte, nostra praeripiendi cupientem, vix coactis viribus repellemus. Quod quidem non sine supremo provectae totius humanitatis nostrae periculo appropinquat; quamvis enim lectissima virorum ingenia atque absolutis numeris exculta passim iam per Moscovitarum imperium multiplicentur, multum abest tamen quin de maxima eius populorum parte idem praedicare possimus.

Properet itaque auspicata haec dies, qua nostrum erit coetus senatusque ex Europae gentibus delectos videre, atque firmiter constitutos, qui nostrum omnium fata moderentur. Quo in maximo totius veteris historiae atque humanitatis foedere, etsi aliquanto solutius quam Americanae nordicae civitates erimus coniuncti, atque, Germanorum foederis instar prouti ante recens conditum imperium stetit, potius coiverimus, utilitatem tamen et iuvamina inopinata viritim experiemur; immo postremam Europae salutem tuebimur, atque immortalia eius fata.

P. Rossani.

COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

L'amico della gioventù. Singulis hebdomadis prodit Veronae.

Atene e Roma. Commentarius pro Italiae Societate ad litterarum studia vulganda editus Florentiae-Romae.

L'Ateneo. De litteris et bonis artibus commentarius. Singulis hebdomadis prodit Florentiae.

Atti dell'Accademia Properziana del Subasio. Assisi.

Bollettino del museo civico di Padova.

Conventus alter de Archaeologia Christiana Romae habendus. Commentarius authenticus. (N. 5).

Cosmos Catholicus. Commentarius menstruus. Romae.

La Croce. Singulis hebdomadis prodit Neapoli.

Divus Thomas. Commentarius inserviens Academiis et Lyceis scholasticam doctrinam [illegible]. Placentiae.

Emporium. Recensio menstrua litterarum et artium. Bergomi.

Index rerum fasciculi mense Iunio 1900 editi: Artisti contemporanei: Ettore Ferrari [illegible] - [illegible]: I ritratti di Isabella d'Este (*A. Luzio*) - Gli scultori Embriachi (*P. Molmenti*) - Storia contemporanea: La marina francese (*Yack La Bolina*) - La villa Catena e i Monti Sabini (*X*) - Enrico Butti e il monumento di Legnano (*G. Carotti*) - Miscellanea.

Ephemerides Liturgicae. Singulis mensibus Romae prodeunt cura Congr. Vincentianae.

Giornale Arcadico di scienze, lettere ed arti. Romae.

La [illegible] dei [illegible]. Cividale.

Il [illegible]. De litteris et artibus commentarius Florentiae.

Index rerum an. V, n. 27: L'architettura [illegible] (*[illegible]*) - A proposito dell'educazione femminile (*R. Mariano*) - Scherme [illegible] (*[illegible]*) - Il Savonarola e la critica tedesca (*G. Lipparini*) - Lungo l'Aspropotamo (*T. Giordani*) - Marginalia - Notizie - Bibliografie.

Minerva. Recensionum recensio, moderatore Friderico Garlanda. Romae.

Singulis dominicis diebus prodit, scripta maximi momenti, quae sive in praecipuis commentariis, sive in libris vulgantur, accuratissime referens.

Index rerum an. X, vol. XX, [illegible]: L'avvenire di Cecil Rhodes (*The North American Review*) - Il cavo transpacifico (*The Nation*) - L'etica nel marxismo (*Preussische Jahrbücher*) - Victor Hugo: La lingua, lo stile, l'immagine (*Revue des cours et conférences*) - Che è avvenuto dell'inferno? (*The North American Review*) - Un progetto di ferrovia sulla vetta del monte Bianco (*Revue scientifique*) - Sommari: Riviste tedesche - Da una settimana all'altra - Spigolature - Nel mondo delle arti belle (*V. Pica*) - Fra libri vecchi e nuovi - Varietà scientifiche (*[illegible]*) - Rassegna settimanale della stampa.

Nuntius Romanus. Romae.

L'Oriente Serafico. Commentarius editus cura fr. Minorum S. Mariae Angelorum ad Assisium.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

La Ricreazione. Commentarius bis in mense editus Tergeste.

Rivista Internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit Romae.

Rivista politica e letteraria. Semel in mense prodit Romae.

Rivista di storia antica e scienze affini. Messanae.

Index rerum an. V, fasc. 1: Saxum Tarpeium (*E. Pais*) - Campano Etruschi (*F. von Duhn*) - Frammenti epigrafici sicelioti (*P. Orsi*) - Epigraphica (*V. Strazzulla*) - Le tavole finanziarie di Tauromenio (*G. Rizzo*) - Origine e governo delle provincie africane sotto l'impero da Augusto a Diocleziano (*L. Cantarelli*) - La Stele arcaica del foro Romano: Cronaca della discussione gennaio-aprile 1900 (*G. Tropea*) - Recensioni - Notizie - Spoglio di periodici.

Il Santuario di Caravaggio. Caravagii ad Bergomum.

La scuola secondaria italiana. Singulis hebdomadis prodit Mediolani.

Valle di Pompei. Commentarius editus ad solamen puerorum, qui, cum parentes habeant in vincula coniectos, hospitio ad Pompeios accepti sunt.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit Romae.

La Vita internazionale. Bis in mense prodit Mediolani.

Index rerum an. III, n. 12: Il secolo decimonono in Italia (*C. Tivaroni*) - A proposito di patriottismo (*Dolara* e *Moneta*) - Il patriottismo europeo (*G. Novicow*) - Nord e Sud (*A. Loria*) - L'Italia all'Esposizione di Parigi (*D. Rosetti*) - Le piccole scene: Effetto di musica (*C. Giorgieri-Contri*) - Il monumento in ricordo della battaglia di Legnano (*A. De Gubernatis*) - I soldati mietitori (*F. Papafava*) - Dulcia otia ruris (*M. Pilo*) - Alla libertà: Poesia (*Adele Galli*) - I poemetti di Giovanni Pascoli (*E. Zoccoli*) - Letteratura tedesca (*Doris*) - Note scientifiche (*A. Crespi*) - Note politico sociali - Tra libri e riviste - La caricatura internazionale.

Vita Nova. Ephemeris, cura Societatis iuvenum athenaeorum studiis vacantium. Neapoli.

Index rerum an. IV, fasc. 13: Le condizioni attuali del Romano Pontefice (*D. G. Cantagalli*) - Gl'infortuni sul lavoro e la legislazione italiana (*T. Sacchi-Lodispoto*) - La genesi dei mondi (*E. Errichelli*) - L'indirizzo della coltura e le fonti della educazione (*V. D'Angerio*) - Varietà - Rivista della stampa, etc.

Vittoria Colonna. Commentarius ad Italas mulieres. Bis in mense prodit Neapoli.

Studien und Mittheilungen. Reigen.

Obnova. V. Hradci Králové.

Vlast. V. Praze.

L'Association Catholique. Revue mensuelle des questions sociales et ouvrières. Lutetiae Parisiorum.

Index rerum num. mense Iunio editi: Le mouvement syndical et les catholiques sociaux (*Abbé Lemire*) - La protection internationale du travail (*Max Turmann*) - Les initiateurs de la réforme chrétienne et de la paix sociale en Europe: Le docteur Rodolphe Meyer (*C. Reichenbach*) - Le mouvement social et économique en France (*Henri Savatier*) - Le mouvement social en Allemagne: Le travail des femmes (*H. Cetty*) - La jeunesse catholique en Europe (*A. Doal*) - La fête corporative du livre: Discours de Mgr Péchenard (*X****) - Le referendum suisse sur la loi d'assurance contre la maladie et les accidents (*H. S.*) - Chronique bibliographique.

Suppléments de la Revue: - A) « Le pain », revue des questions sociales féminines: Les publications de femmes chrétiennes en France (*P. Vigneron*) - Chronique - B) Conférences préparées: 1. Enseignement social et religieux - 2. Conférences avec projections.

La Papauté et les Peuples. Revue internationale des sciences sociales, d'histoire et de droit public chrétien. Lutetiae Parisiorum.

Index rerum an. I, vol. I, n. 3: Vers l'unité (*Le card. Richard*) - Le XIXe siècle et la suprême autorité des Papes (*J. C. C.*) - Les relations diplomatiques entre le Saint-Siège et la Russie (*C. Adams*) - Un nonce du Saint-Siège en France à la fin du XIX siècle: S. E. Mr Lorenzelli (*Jos. C. Cortis*) - Cour de Rome, etc.

La petite Revue Internationale. Singulis hebdom. prodit Lutetiae Parisiorum.

Index rerum an. IV, n. 6: La patrie espagnole (*Madame Rattazzi*) - L'Espagne à l'Exposition (*Baron Stock*) - L'art à l'étranger: John Ruskin (*L. Dourliac*) - Le vieux taureau, poésie (*F. Bataille*) - Le mouvement historique et littéraire (*E. Asse*) - Le coffret aux lettres, roman (*Ph. Audebrand*).

Bulletin Bibliographique internat. Bruxelles

Revue Bibliographique Belge. Bruxelles.

Revue Neo-Scolastique. Lovanii.

Boletin-Revista de la juventud católica de Valencia.

La Crux. Madriti.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madriti.

Revista crítica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madriti.

Revista Ecclesiástica. Valdolet.

La Semana Católica. Madriti.

Amerikanski Slovenec. Tower.

L'Artisan. Revue mutualiste. Montreal (Canada).

La Semaine religieuse. Québec.

El Católico. Santiago de Cuba.

Der Herald des Glimbens. St. Luis Mo.

Diario de Centro America. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars. Baltimore.

Katholischer Westen. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Niagara Index. Niagara University. N. Y.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

The Review. Singulis hebdomadis editur Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico praeconium menstruum. Somerset (Ohio U. S. A.).

The Church Progress. St. Luis Mo.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Le Messager de Tahiti.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. Riverview, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

praemiis; nam duodecim aurea, ac triginta minus uno argentea numismata constituta distributaque iuxta meritum sunt.

Anno autem saeculi secundo altera eodem in loco Expositio, novaque iussa ac data sunt praemia; sed compertum tunc est angusta, etsi regalia, rebus hominibusque in dies frequentioribus esse loca, atque ideo mox, redeunte anni saeculo sexto, propriis collocata sedibus amplissima Expositio fuit per tablina disposita ipso in campo, cui ab Invalidis nomen, decuplo praecedenti amplior atque frequentior, et quae profecto nationi par fuit, quippe quia non e provinciis, sed ex omni fere oppido, allicientibus honore, praemio, varietate, utilitate, et invisentes et artifices convenerunt.

Sed bellica clangente tuba, et immanibus illius temporis flagrantibus bellis, series Expositionum Gallicarum interrupta resedit, atque ipsa ruina Gallici imperii, quasi armorum vi oppressae et calamitatibus fractae, nullae habitae sunt Parisiis Expositiones; quae enim annis 1819, 1823, 1834, 1840, vix tanto nomine dignae sunt; certe supremae longe impares existimantur ac recensentur.

Anglia erat in speculis, neque in pace nostra illa fausta ac celebria ferebat. Molita aliquid maius anno 1851, palatio Londinii excitato, quod e Crystallo dictum est, omnes orbis gentes accivit, ut illic deferrent exponerentque ea, quae optima confecissent. Septem supra decem millia expondituri res viri affluxerunt, resque omnes distributae sunt spatio, quod metris circiter septuaginta millibus in quadro patebat.

Mora non fuit quin Americae septemtrionalis foederatae civitates laudis aemulae exhibitum sequerentur exemplum. Hinc altera « internationalis » Expositio duobus ab Anglica post annis Neo-Eboraci conflatur, quam quatuor millia et centum ac decem expositores collatis rebus honestaverunt. Parisii autem – renovati enim Napoleonici imperii affulgebat sidus – Expositionem internationalem anno 1855 sibi vindicabant, quam placuit dicere, tunc primum iusso perpetuum nomine, « universalem », quae quidem vere digna nomine fuit, nam quindecim exponentium millia industres viri res contulerunt, ita porro ut novam fere urbem ad urbem ipsam excitare necesse fuerit, qua et allata continerentur, et commode possent invisentes contenta considerare. Fuere qui dixerint centies centena hominum millia spectatum advenisse; haec ego non ad unguem numerata reor, etsi Gallus, neque patriarum insoleus laudum. Plures advenere negotiorum causa, nepotandi causa plurimi undique gentium adfuere, loci opportunitas, viarum commoda, urbis ipsius nomen, cultus, humanitas maxima suadebant, optima pollicebantur. Ceterum dicimus arborem contingere caelum vertice, non quia ad amussim hoc sit, sed ut ex hyperbole quanto praestet intelligatur.

Anno 1862 Londinium iterum, Parisii rursus anno 1867, Vindobona ad Istrum primo 1873, Philadelphia anno 1876, Expositiones huiusmodi civerunt; at, videnti credite, mendaciis, ne ioco quidem, assueto, quas Parisii recens excitaverunt, nuperam anno 1878, et praesentem hanc, cui ipse intersum quotidie, longe omnem superant facultatem dicendi, longe exspectationem gentium, longe vel ipsam phantasiae vim per impossibilia libentius equitantem. Non semel adfui inter se colloquentibus et exclamantibus visa factaque longe exsuperare, longe praevertere et praedicata et exspectata. Illud autem vere maximum est, quod mole, quod perfectione sua praedicata et exspectata longe praevertit.

Credite, nam locum occupat quantum satis superque sit urbi vastissimae plura centena hominum millia continenti. Lubetne audire in agro et in fronte quid occupet? Decies centena et octogința metrorum millia in quadro, cuius planitiei spatium quingentis et quadraginta metrorum millibus aedificiorum serie premitur, indolem, ingenium singularum gentium, quae convenere, ferentium, ita ut non Parisiis sed ubique terrarum esse te credas. Quod est apud Afros, quod apud Esquimenses, quod Helvetia summa per alpes lacusque, quod per ardentem sole suo Hispaniam, quod Byzantii, quod Petroburgi, quod Americis utrisque, quod Aegyptiis, Indis, Caphris divisum dispersumque est, hic conglobatur; at est domus, est palatium, est ager, est silva, est nemus, sunt casae, mapalia, arces, monumenta gentium cum suis reddita herbis, armentis, vestibus, arboribus, et propemodum civibus animantibusque, quibus utuntur, delectantur, fruuntur. Inque haec loca dederunt sua Martius Campus, Trocaderus, *Quai d'Orsay*, *Quai de la Conférence*, platea ad Invalidos, Reginae via, vicus d'Antin, palatium cui ab Industria nomen, et quot prope sunt agri per iter. Cesserunt omnia Expositioni, cui – vix inde abiit saeculum – domus una, platea Invalidorum, sufficiebat!

Num describens ero perpetuus? Me diu in loco esse indoles non sinit; ceterum iam fines epistolae excessi; sinite igitur et vos uti ego abeam, neque usquam ero nisi in Expositionis locis. Meo lubito abeo, sed vobis ad bonum abibo; scribam quippe frequentius, et quae dicere summatim despero, singulatim enucleando conficiam. Optimum autem primum dabo, quod longe lateque aedificia omnia et artis miracula posita hic antecellit. Macti estis; estote! Vestrum est. Valete.

A. Viellot.

DE SINAE ET IAPONIAE INCOLIS

Non dubito quin horum vastissimae Asiae regnorum incolae, ut ex eorum notis naturalibus facile colligi potest, ex magna Turaniorum (Turanii) stirpe sint orti, quorum perinsignem similitudinem prae ferunt, praeter maximam populorum partem Asiae meridianae et septemtrionalis, Finni quoque, Magiari et Lapponi. Praecipuae autem naturae notae huius stirpis, quae olim Mongolica dicta est, eae sunt, quae sequuntur: caput plus minus erectum, facies valde lata, ζυγώματα prominentia, dilatatis amplisque naribus nasus, os magnum, aures perlongae, supercilia prorsus extensa, oculi fere clausi parvis pupillis, quae cum inhaereant in cavea admodum profunda, oculos eorum paene similes reddit simiarum; rara et brevis barba, potissimum in mento, capillus plerumque niger et subtilis, cutis denique oleagineo colore. Atqui Sinenses et Iaponiae populi nihil aliud sunt quam duo magnae sectiones illius stirpis, quam nuper descripsimus. Illi quidem plures numero viribusque potentes, alteri vero vi numeroque minores multo iis nobiliores sunt.

Maxima ex parte Sinenses breviori sunt statura quam nostrarum regionum incolae, a quibus etiam differunt naso fere plano, oculis nigris sub fronte latentibus, ore magno, turgidis labiis, nigro politoque capillo, quem viri nodis vinctum pendentem e summo capite ferunt. Breves habent pedes, quos foeminae magis magisque de industria extenuant, existimantes hoc ad pulcritudinem plurimum conferre.

Tam viri quam foeminae eodem utuntur habitu, qui tantum differt ratione coloris, nigri plerumque illis, coerulеati, violacei; istis vero rosei, rubri vel viridi, ut placet. Eorum autem cultus habitusque ex imo quodam constat corporis velamento serico vel xylino, quo se induunt donec penitus obsoletum factum sit, interiori tunica perstricta et manicis carente, quadam, ut ita dicam, toga lateribus cingulo colligata, bracis sericis vel linteis, altiunculis calceamentis vario confectis texto, capitis denique tegumento stramenticio vel arundinibus ex India facto, malleolis vel globulis aereis etiam ornato, qui variantur pro cuiusque condicione.

Iaponiae autem incolae Sinensibus haud dispares sunt multis de causis, praesertim habitu oris et corporis, sed magis ad Europaeorum similitudinem accedunt. Praestantissimo sunt ingenio, perinsigni industria, ad efficiendum acerrimi, singulari integritate et sinceritate ac maxima in hospites liberalitate; sed nimis ultioni et superbiae indulgent; abhorrent tamen a dolis et latrociniis, ad quae contra valde proni sunt Sinenses. Attamen et ipsi adhuc maxima ex parte idolorum cultui dediti sunt; quod magnam tarditatem et moram affert eorum perfectae atque elegantiori institutioni.

T. Paci.

DE SALTUS POLONORUM ORIGINE
QUI DICITUR *MAZUR* (1)

Quae res cum ita se habeat, Polonorum iam saltationis, *Mazur* qui appellatur, originem fontemque exquirere haud est difficile. Si enim et ictum sive ἄρσιν eius cum antiquorum carminibus conferimus, nihil dubii est, quin *Mazur* ille carmini ionico proximus, atque hoc carmine musicaque eius evocatus esse videatur. Quam choream quo melius cognoscamus, carminis illius schema diligentius nobis est aspiciendum; numero enim eius et ictu rependendo similitudinem carminis et saltationis evidentiorem fieri posse arbitror. Quod schema ionicum in unico nobis carmine occurrit, quod ab Horatio compositum nobis est asservatum; est autem haec ode 3ª libri *Carminum* I: « Miserorum'st neque amori dare ludum », etc.

Quod igitur schema carminis? Si numeros eius rependimus, totum carmen uno eodemque numero (ionico) cantatum esse clarescit; qui numerus sive pes ex quaternis syllabis constat et quidem binis prioribus brevibus, binis posterioribus longis: ⏑ ⏑ – –; quae signa si notis musicis mutamus, hae sunt: ♪♪♩♩.

Tum si ἄρσιν spectamus, longas syllabas et quidem nunc priorem nunc posteriorem, rhythmo et sensu modo hoc, modo illud postulante, aut nonnunquam ambas ictu tangendas esse omnibus concedendum puto. Itaque totum schema canendum est ita: ♪♪♩♩, aut: ♪♪♩♩, aut: ♪♪♩♩.

Inde iam memini, qui Polonorum musicam, cantum, saltum ea, quae uno nomine *Mazur* continentur, cognita habet, non assentiendum puto, choream illam eundem numerum, eandem ἄρσιν, ῥυθμόν denique in se continere, quoquo modo schema illud positum arte musica notis subdivisis variatur.

Quodsi et argumentum Horatiani carminis cum cantu Polonico conferimus, propinquitas non agnosci nequit: eroticus sensus inest in illa – erotico imprimis *Mazur* usui est. Adeoque hanc musicam adamarunt Poloni, ut ecclesiastica quoque carmina sollemnia ad eam deducta habeant exsistantque plurima et pulcherrima, praecipue in Christi nativitatem composita.

Itaque, ut alia recentiora ab aliis antiquis profecta sunt, ita *Mazur* et cantum et musicam et saltum ex ionico emanavisse negari non potest.

(1) Cfr. an. III, n. XII.

DE CAPILLORUM ET BARBAE USU APUD ROMANOS

Multis iisque, pro eo quod haud sanae plerumque mentis ab ira proficiscantur, vehementissimis bonas litteras atque artes querimoniis, paucis abhinc annis, tum patresfamilias cum discipuli prosequuntur: alteri quidem quod, nimis liberis cupientes, causam malunt in studiorum difficultatem conferre quam in illam, qua iuvenes propemodum omnes carent, diligentiam; alteri quod cuique se recreandi rationi libris posthabitis, cum parum rem procedere videant, [illegible] se aeris in studia alenda a parente [illegible] fructus sentiant percepturos, magistrorum nimiam incusant severitatem, et quae mortui [illegible] frustra contendunt, ad vitam [illegible] omnis prorsus esse inutilia.

Ad hoc quo minus in litteris discipuli proficiant, aut ego fallor, rerum congeries obstat ita inter se dissidentium, ut Ovidianum chaos quodam referant aspectu, frigida illic pugnant calidis, humentia siccis. Atque verissime illud:

Pluribus intentus minor est ad singula sensus!

Sed haec alias; nunc romana exemplaria nocturna versemus manu, versemus diurna, ad ea quae cum nostrae aetatis, quamquam lateat eloquii incuriosae, moribus congruant, vel saltem sint cognitu utilia, exponenda. Atque ut aliquid de re exponamus, tonsores in mentem primum veniant.

Quos primum ex Sicilia Romam anno ab Urbe condita CDLIV venisse et, quod nunc it infitias, Licinio Mena adducente, Plinius est auctor (1); itemque ex illo die cotidie barbamque radendi, uti e compluribus id temporis nummis videre est, morem exstitisse satis constat; contra ea intonsum Ovidius (2) dixit a Romulo regem, Iuvenalis (3) intonsum fecit.

Hoc autem animadvertendum censeo: cum vultus pilos lanuginis iuvenes sibi resecarent, ea lege ut diis offerrent (4), tum non novaculas, sed forfices adhiberi verbum in Iuvenalis versu illo insigni nos vate admonet:

Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat (5),

quippe cultro tonsorio viri tantum, fere quadragesimo aetatis anno, utebantur. Scriptum enim apud Gellium videmus (6), nobilissimum quemque, vivente tum Scipione Aemiliano, etsi nondum adulescentiam excessent, quo ceteris lautiores viderentur, novaculas adhibuisse; ideo ab illo, quem supra memoravimus poeta, eiusdem aetas Sergii gladiatoris senescentis sic notatur:

..... iam radere guttur
Coeperat (7).

Ceterum rudem incultum promissa barba prolixique capilli, ut tunc erat opinio, hominem dabant; et Catonem, eius quidem severitate inspecta, intonsum cecinit Horatius (8); vel quam magni documentum moeroris interdum fuerint, nullum est certius indicium quam quod de Caesare, Drusilla mortua, dein clade Tituriana accepta, et de Augusto, amissis Quinctilii Vari legionibus, Suetonius memoriae prodidit (9).

Atque ita se illi habebant de quibus in foro res ageretur; quod e Martiale eruimus:

..... nec tibi sit barba reorum (10),

ac idem e Plinio: « coniectari potest, quia reis moris est submittere capillum, recisos reorum capillos, depulsi quod imminebat periculi signum fuisse » (1); ut quae de Macro quodam docet Plutarchus in *Vita Ciceronis*, omittamus.

Ne tamen quis doloris notam et capillos aliquando resectos obiciat, scimus hunc morem tenuisse populos, qui plerumque a Romanorum consuetudine abhorrentes intonsi erant; nihilo eo secius animi motus affectusque promere sese putabant, si, cum aliquid ingruisset mali, suis ipsorum moribus adversarentur. Tum maxime comas sibi totondisse mulieres compertum habemus, et tonsas eorum, quos penitus dilexissent, tenerae pietatis munus, imposuisse tumulis (2).

At apud Romanos « tondere » et « radere », vel cum de capite legatur, aliud alio spectat; nam « radere » ad Isidis sacerdotes (« grex calvus » ob id ipsum a Iuvenale (3) hi nuncupantur) et ad servos scurrasque pertinebat. Itaque Arnobius: « gaudent moriones rasis capitibus ». De servis vero doctos controversia e Plautino loco (4) quodam orta dividit, quam praetereundam, utpote ad rem non necessariam, brevitas monet. Hoc potius innotescat, quo facilius possit intellegi eamdem omnium gentium naturam esse: iis temporis adulescentes, qui magis cultui studerent et puellarum praesertim oculos in se conversos vellent, cincinnatos domo prodire, et tonsores in eorum crinibus summa arte comendis totos fuisse. Cuius cultus quantum in laude assequenda Hadrianus imperator, homo totus de capsula, elaborarit, ipse doceat, qui ab Aelio Spartiano « forma comptus, flexo ad pectinem capillo » inducitur, ut Posthumum silentio involvam, quem Iuvenalis lepide compellat:

..... iamque a tonsore magistro
Pecteris (5).

Quid? nonne in « cinerariorum » aut « cinistonum », qui dicebantur, Catullus (6), Valerius Maximus (7) aliique complures mentionem incidunt? quam ad rem, de L. Vero Capitolinus, de Commodo Lampridius, denique de Gallieno Trebellius multa protulerunt.

Serius Romanis placuit promissa barba, quam fertur hoc consilio Hadrianus perstudiose coluisse, « ut vulnera, quae in facie naturalia erant, tegeret »; idque tantum nummi discrimen faciunt inter eum et quoslibet superiorum imperatorum. Illum Aelius Caesar, quem « in spem imperii » ipse vocarat, atque Antoninus Pius sunt imitati; deinde M. Aurelio, L. Vero, Commodo, Pertinaci, Didio Iuliano, Septimio Severo, Albinio, Pescennio, Caracallae, Getae, Macrino, paene ex instituto dixerim, idem mos fuit; sed a Macrino, qui anno CCXVIII post Christum natum decessit, ad principatum delapsum, nusquam imperatores, si quae exstant imagines, barbatos invenias, Pupienum Iulianumque, cui *Apostatae* cognomentum inditum, si exceperis, quos novimus prolixa barba usos, ut gravitatem prae se ferrent philosophorum. At vero « barba non facit philosophum »; nam, ut graecum epigramma adducam:

εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
καὶ τράγος εὐπώγων εὔστολός ἐστι Πλάτων.

Atque hoc pertinere ad illos crediderim qui, seu barbati seu imberbes, latinas litteras autumant minime nostrae aetati esse usui.

ALAFRIDUS BARTOLI.

(1) *Hist. nat.* VII, 59. (2) *Fast.* VI, 264. (3) *Sat.* IV, 104. (4) MARTIALIS *Epig.* I, 32; III, 6; IUVENALIS III, 186 et copiose TOMMASIUS, *De donariis.* II. (5) X, 26. (6) *Noct. Att.* III, 4. (7) VI, 105. (8) *Carm.* II, 15, 11. (9) *Cai Caes.* 24 et 67; *Aug.* 23. (10) II, 36.

(1) *Epist.* VII, 27. (2) PROPERTIUS, I, 17, 21; OVIDIUS, *Met.* III, 505, et *Heroid.* XI, 115. (3) V, 171. (4) *Amphitr.* 305. (5) VI, 26. (6) LXI, 138. (7) *Fact. mem.* II, 1, 5.

EX GALLIA

De omnium rerum expositionibus deque hodierna Parisiensi.

I.

Me scripturum spoponderam; fidem praesto; at expositionem potius dicam, quam recognitionem, vel exhibitionem. Quae enim exhibentur venalia non semper sunt; donantur saepe, saepius etiam ambitione ostentantur; quae vero exponuntur donanda nemini, vendenda semper, neque superbiendi, sed lucrandi, sed comparandi, sed perficiendi causa ab artificibus afferuntur, ab hospite civitate convocantur. Ceterum quoniam populus vocem hanc usu scivit, populus,

Quem penes arbitrium est, et ius, et norma loquendi,

vocem hanc teneamus, atque ad ea significanda, quae iam toto orbi significat, iure optimo, et latinitate consentiente, mecum una consacremus, Marci Tullii Ciceronis praesertim auctoritate freti gravissima, qui « frumentum exponere » idem ac venale facere indicabat.

Verum haec alios attingunt; nos nostra curemus.

Expositionum huiusmodi initia petere iuvat, quarum utilitatem et gloriam nemo est qui non videat, et quae temporibus nostris quasi vinculum gentium omnium sunt, dum earum causa, veluti si constituerentur induciae, aut bella prorsus arcentur – supersedendo enim consilia pacis ineunt animos –, aut ad alia tempora removentur. Calamitatem autem bellorum tum arcere prorsus, tum removere saltem ad tempus, tantum est, ut dignum Deo penitus hoc iudicem. Quapropter, quum nobis Latino genere ortis gloria stet haec, nos hanc vobiscum ultro communicamus, neque minus vobiscum quam ceteris, qui sint eodem sanguine creti; principes enim Latinae gentes singulare hoc invenerunt, in medium protulerunt; reliquae probaverunt ac susceperunt.

Marchio de Aveze anno 1797, tunc opificiis praefectus, quibus et opera et nomina a Gobelins, a Savonnerie et a Sèvres, in aedibus Saint-Cloud omnia ostendere decreverat, quae illis in opificiis apparabantur. At quamvis, cum ferveret opus, magistratu iubente, quem *Directorium* vocabant, interdictae, obserataeque aedes, praefectus ipse de Aveze inter proscriptos relatus, et Expositio suis in incunabulis suffocata, omniaque sublata penitus viderentur, non excidere ex animis nostris quae bona inde futura contuebamur. Cessimus temporum impotentiae, notavimus rem tamen, atque ad meliores omnia distulimus annos.

Sed neque praeteriere anni, volente populo et imperiosius flagitante. Erat iuxta viam, qua Versalliae petuntur, domus; haec eligitur, haec sufficit, aut saltem sufficere posse putatur. Verum tantus undique concursus fuit adeuntium ac invisere cupientium, ut sequenti anno Napoleon, qui primas consulatum gerebat, de moliendo aedificio in Campo Martio cogitarit, et voluerit. Noscitis, quae potenter voluisset, hunc potenter et peregisse. Eoque ipso tempore, eoque ipso loco quidquid optimum Parisienses officinae et potuissent et scivissent illic expositum, duodecim numismatibus praemio donatum, totidemque publicam solemnemque laudem testantibus et indicentibus litteris decoratum.

Mox anno subsequenti (1801), Chaptal reipublicae administro, in aedibus Louvre altera et concessa et facta Expositio; at quidem et amplior et magnificentior tum loco, qui regibus dignus, tum exponentium rerumque frequentia – ex omni enim Gallia cuique adeundi et comportandi potestas fuit –, denique

antea, se res habent: progressu enim civilis hominum communitatis intestinis bellis ordinatisque praedonibus exterminatis, Zingari nullius sunt ponderis atque momenti, ipsique sentiunt se paulatim nativas exuisse virtutes, novisque moribus esse institutos. Quod fit mixtis praesertim connubiis: nunc enim zingaricae puellae apud locupletes familias famularum munere fungi despectui minime habent; iuvenes autem vage moroseque vivendi rationi vale dicto, agriculturae vel artibus in officinis vacant, aut equos, quae aurigarum peritia est, ducendos suscipiunt, aut in popinis termopoliisque, quibus dat nomen calida potio ex arabibus fabis tostis ac tritis, famulorum operam praestare student.

Quae quum ita sint, mirabitur quis Zingaros superiore anno in quodam Inferae Scotiae pago, cui nomen Kirk-Yetholm, Carolum Faa sibi regem creasse, eique regiam coronam solemni imposuisse ritu. Id quamquam verum, quae diximus non infirmat, probabilique iudicio asseri potest regalis diadematis impositionem haud amplius in posterum a Zingaris esse iterandam.

Iuvat itaque paucis persequi solemnem istum eumdemque ridiculum ritum, quo permagnam advenarum multitudinem undique Kirk-Yetholm confluxisse accepimus. Atque animadvertendum in primis Carolum Faa regia stirpe exortum esse, quum originem ducat ex celebri illo Ioanne Faa, qui a Iacobo V Scotiae rege, ut diximus, Parvae Aegypti dominus publico declaratus est documento. Hic senex sexaginta novem annorum, viribus et animi et corporis adhuc florens, libere vivendi rationem, qui Zingarorum mos est, ab adolescentia est sequutus, atque huc illuc vagando merces vendidit, agricolis saepe saepius, data occasione, operam praestitit, et nautae militisque vitam agere non dubitavit. Sed duobus abhinc annis Kirk-Yetholm se receperat, ubi cauponis munere fungendo tranquillos exigebat dies.

Eius mater, nomine Esther Faa Blythe, ad annum millesimum octingentesimum octogesimum tertium, quo e vivis excessit, in Zingaros est dominata, atque ex eo tempore parva tribus regio caruit duce, quum tandem aestate superioris anni zingarici optimates statuerunt, ut Carolus Faa, vita functae reginae filius et legitimus heres, ad regiam extolleretur dignitatem. Quod hoc modo factum accepimus. Optimates et magnus scriba rubra indutus veste exornatusque mastruca una cum frequenti populo incedentes tardiore gradu septum quoddam magna pompa decoratum ingrediuntur, rudibusque sedent subselliis ordinate instructis. Tunc feciales, iussu magni scribae, elata declarant voce optimates consilium inivisse regem nominandi Carolum Faa sceptro iure merito dignum, ut antiquissimi atque regalis Zingarici populi disperditionem vitarent, proptereaque adstantibus praecipitur, ut si quid contrarii habeant, publice patefaciant. Quum autem omnes conticescant, continuo ab optimatibus sacer ad caelum tollitur cantus, atque omnes spectatores choro efficiunt concentum: fusis precibus, ambitum ingreditur, pelliceo, ut mos est, cincticulo obductus, magnus Parvae Aegypti hereditarius antistes, idemque ferrarius pagi faber, a quo Carolus Faa purpurea iam veste indutus, lentoque incessu ipsum sequens, regali diademate est iure meritoque decorandus.

Simplex ac brevis coronae impositionis actus: grave ex ficto auro diadema falsisque ornatum gemmis antistes faber Caroli imponit capiti, dum insanus a spectatoribus laetitia gestientibus extollitur clamor, qui aures obtundit. Rex populum non alloquitur, quum re ad orationem habendam minime sit idoneus; sed suum dexterum brachium cum uxoris sinistro illico conserit, regali in curru, qui sex vehitur asellis, cum dignitate considit, et, optimatibus populoque comitantibus, atque musicis instrumentis vocibusque perstrepentibus, ad pagum seu tribum longe lateque invisendam fertur. Carolum II Zingarorum regem passim salutationibus gratulationibusque prosequuntur amici atque dexteram illi identidem porrigunt, qui pari comitate ac benevolentia cuique dat salutem.

Sed aliquo post tempore ad aulam, quae humillima domus est, festivum consistit agmen, eique rex postquam crustula ac bellaria plenis praebuit manibus, pagi vias, instrumentorum et vocum magis magisque increbrescente strepitu, iterum atque iterum circumlustrandas suscipit. Tandem convivio, ab optimatibus luxuriose instructo, Carolus II adest, expletisque epulis, diei festo finis imponitur gymnicorum spectaculo ludorum choreisque sub dio iucundissime ductis.

HERSILUS.

SALVATORIS ROSAE TABULA

CATILINAE CONIURATIONEM REFERENS

CATILINAE coniurationem, post Gallos reiectos, atque Hannibalem superatum, maximum Romanae rei discrimen, non Tullius modo et Sallustius immortalibus scriptis clarissimam reddidere, sed pictores eximii colorum callida peritia nonnunquam oculis quasi vivam revocarunt. Memini me inter ceteros admiratum fuisse, in nobiliore Italici aula senatus, Ciceronem, a Maccario nobilissime effictum, dum in pleno Curiae conventu scelestum coniuratorum principem victrici eloquentia confundit; sed decimo octavo saeculo haud minus insignis pictor, Neapolitanae gloria civitatis, Salvator Rosa, aliud rei momentum sibi delegit illustrandum, quod quidem Sallustius de suprema coniuratorum concione tradidit (*Catil.* XXII): « Catilinam oratione habita, cum ad iusiurandum populares sceleris sui adigeret, humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse; inde, cum post exsecrationem omnes degustavissent, sicuti in solemnibus sacris fieri consuevit, aperuisse consilium suum; atque eo dictitare fecisse, quo inter se fidi magis forent alius alii tanti facinoris conscii ».

LAELIUS.

Salvatoris Rosae tabula Catilinae coniurationem referens. (Photographice expresserunt Fr. Alinari - Florentiae).

IOANNES GUTENBERG

IOANNI Gutenberg, a natali eius die quarto saeculo remeante, quicumque humanitatis beneficia experti sumus, vel mentem studiis expolitam, aut elatum animum, vel vitae solamina frequentiora retulimus, grati animi debitum solvere tenemur. Quodsi, ut nostrum est, ceterorumque commentariorum atque ephemeridum, quae millies millium numero evulgantur in dies, in hoc vita nostra omnis reposita sit, ut formas atque cogitata proelo auxiliante per orbem diffundamus, prodigii huius inventori atque perfectori primo arctiore debito connecti videmur.

Anno MCCCC Maguntiacum nobili ex gente Gensfleisch virum genuit; Gutenberg enim cognomen, quod fama sacravit, ex materna tantum cognatione obtinuit. Vigesimum tertium agens annum, patriam civilibus praeliis paene subversam, una cum maxima patriciorum manu iuvenis deseruit, et Argentoratum, Lotharingiae urbem caput, migravit.

Exsules vero cum omnia plane ad vitam deficerent, novum hospitale domicilium in multa alacritate, in labore multo, in exigua semper re familiari Ioannes incoluit. At tandem tertio ab immigratione anno triumviros sibi societatis foedere iunxit An-

Quod quo magis etiam perspicuum fiat, carmen latinum ad hoc a me compositum adiicio, ad polonos modos sive *Mazur* deductum, quod ab illo ionico schemate Horatiano neque numero, neque ictu, neque rhythmo abhorret, et in linguam polonam iisdem modis numeris versum, una eademque musica, instrumento aut voce, cani potest simulque saltari:

CARMEN PUELLARE.

Quid in aures, puer, ambas
Mihi tritos et ineptos
Canis hymnos et amores
Neque cessas, – gere mores;

Quid habes tu, iam animum quo
Et amorem moveas mi?
Neque forma, neque vultu
Capies me sine cultu.

Pius, audax, probus esto
Et iis, quae magna, praesto:
Ita, si vis, mihi plaudas,
Aliter spem male fraudas.

Cui carmini et melodiam popularem addo, unam ex plurimis, quas musicae nostrae popularis gnarissimus S. Noskowski est modulatus.
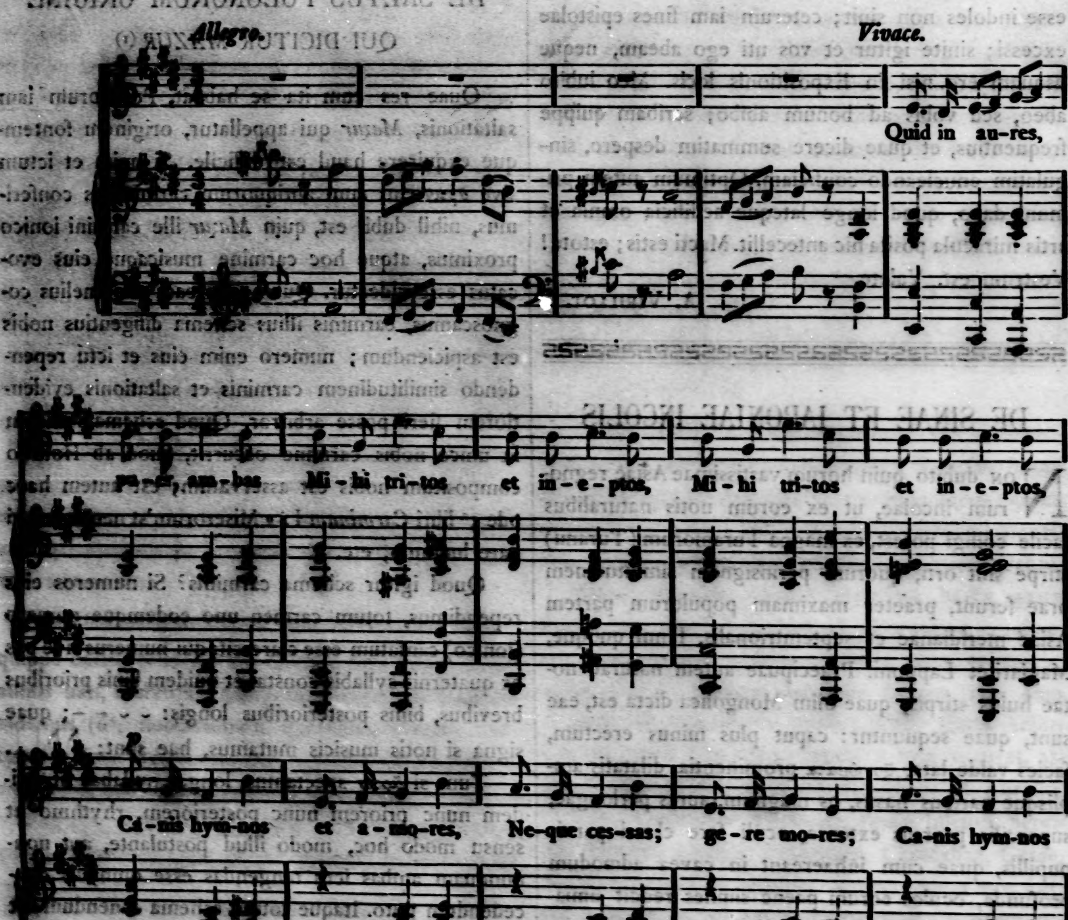
Varsaviae Polonorum.

IOSEPHUS WABNER.

CARMEN PUELLARE

(MELODIA POPULARIS POLONORUM SIVE *MAZUR*)

Modulatus est SIG. NOSKOWSKI.
Carmen fecit IOS. WABNER.

"ZINGARI„ QUI DICUNTUR

ORIENTALES Indiae oras multis abhinc saeculis asperum genus hominum incoluerunt, qui a quodam Tzigam, eorum rege, dicti sunt Tzigani, unde postea nomen *Zingari*. Haec gens suapte natura vaga, appetens alieni atque ab omni humanitatis cultu abhorrens, simul ac in Europam anno millesimo quadringentesimo decimoseptimo immigravit, suspicionem et timorem omnium animis iniecit, utpote quae barbara, nequam, Dei ac religionis inscia haberetur. Ac primum in septemtrionalem prodiit Germaniam, ex qua in Moldaviam et Valachiam gradum fecit, ibique florentissimam constituit coloniam, adeo ut tempore centum circiter quinquaginta millia numerarentur Zingarorum. Plurimi ex vagis istis morosisque hominibus in omnem ferme Europam sunt propagati; quo factum est ut in Germania *Zigeuner*, in Gallia *Zinganes* vel *Bohémiens*, in Hispania *Getanos*, in Anglia *Gypsies*, ac demum in Italia *Zingari* appellarentur. Pars quae in Angliam est ingressa apud inferas Scotiae oras se recepit, suaeque tribui « Parvam Aegyptum » nomen dedit.

Quamquam perspici plene perfecteque non potest, quae fuerit Zingarorum religio, ex nonnullis tamen historicorum scriptis probabiliter conicitur eos coluisse astra, solem praesertim, atque animorum ex uno in aliud corpus transitionem, quae graeco vocabulo μετεμψύχωσις appellatur, ratam habuisse.

Neque putandum est Zingaros religione ac moribus populorum, penes quos vitam egerunt, sensim fuisse imbutos: nam si quem religionis ritum ab hospitalibus populis interdum acceperunt, id tziganae fidei nucleum, ut ita dicam, ac substantiam minime attigit, seu labefactavit. Quare matrimonium Christianorum more contractum tametsi a nonnullis Zingaris in usum sit deductum, nihil tamen valet, si coram eorum antistite seu hierarcha ratum ritu tzigano non fuerit. Quod autem ad baptismatis sacramentum attinet, multo peius se res habet: Zingari enim, ut Avè Lallement et Guido Cora enarrant, suos filios lustrali aqua ter, quater, quinquies, vel sexies abluendos curant ad munera eorum captanda, qui infantes e sacro fonte suscipiunt, quique italice *patrini* nuncupantur. Hos Zingari ex advenis, seu ex hospitalibus seligunt populis, summaque antea diligentia curant, ut de eorum divitiis certiores fiant. Ex quo satis superque elucet baptismatis sacramentum nauci a Zingaris haberi.

Huic igitur populo, qui asperrimi algoris atque aestus ferventissimi patiens est, quique humi rudibus sub tentoriis cubans solo pane et aqua vesci potest, rapinae, ut innuimus, excursiones, defectiones a legibus ac principibus vehementissimaeque cupiditates grata fuerunt, non ita tamen, ut haec cum generoso quodam instinctu saepenumero sociari non possent. Pluries enim insignis eorum virtus, etsi parum disciplinata, non parvo fuit auxilio Scotorum regibus aut ad civilia bella sedanda, aut ad hostes e regni finibus reiiciendos. Id clarum perspicuumque est ex testimonio Iacobi V, qui decimoquinto kalendas Martias anno millesimo quingentesimo quadragesimo Ioannem Faa de Scotia optime meritum Parvae Aegypti dominum et comitem solemni declaravit rescripto, ac postea idem ius eius filio contulit. Exstat insuper litteris Iacobum IV, Scotiae regem, vehementer commendasse Daniae regi Antonium Gaginum, Parvae Aegypti comitem; quod liquido confirmat Zingaros, saepissime iniuria decertantes, pro aequitate interdum propugnasse.

At vero nostris hisce diebus longe aliter, ac

calamitatem incurrere velint. Quatuor autem sunt huiusmodi monita; nempe si machina praecedat, si contra veniat, si sequatur, si trames ipse casu aliquo liber non sit atque tutus, vel ruina pontis, vel delapsu soli, vel acervo superveniente, vel saxo, tigno, aqua ferreis axibus forte, aut crimine superpositis. Neque hoc tantum utrisque machinarum festinantium custodibus, sed ipsis viae custodibus idem indicat, qui certis distributi spatiis ad viam tuendam perpetuo incolunt, ita ut venientes admoneant, et ulterius progredi non permittant.

Apparatui provido nomen impositum ex re, quam praestat, non ex nomine auctoris, gloriae nominis sui humillime valedicens, voluitque ut «indicator electricus» appellaretur Inventum doctissimus magister Ferrinius quaque ex parte probavit, certumque est nihil contra posse interposita spatia, cum nuncia electride utatur, qua nihil celerius concipi animo potest.

Alter autem, ex Minoritarum agmine pariter, est quidam P. Augustinus Ariminensis, qui saepius considerato galeri episcopalis a fornice suspensi motu, nulla impellente causa, cum in templo esset, in hanc venit sententiam, «inesse pendenti ponderi vim, qua sibi relictum corpus sensim sine sensu a data directione abiret, novumque idemque constans arriperet iter, quod motui diurno orbis terrarum responderet». Quum autem saepius ista prospiceret, in humili cubiculo «pendulum» filo perexiguo fornicibus suspendit summis (non autem tria metra longitudinis excedebat), imposuitque imo pondus, quod prae manibus habuit. Hinc disposita subtus mensa, sparsaque arena, cui signa itinerum suorum pondus inscriberet, ea evidenter cognovit, quae ex galeri motu suspexerat. Tum accitos sodales rei testes voluit, monuitque aberrationem hanc deberi motui orbis terrarum ab occidente in orientem, praesertim cum unumquodque signum elliptice describeretur. Haec autem fiebant anno Domini 1837. In eadem, solemni apparatu, Parisiis devenit Leo Focault, cum anno 1851 coram Academia, quam Scientiarum nuncupant, «pendulum» constituit filo ex chalybe per metra 68 diducto, pondere autem addito in imo chilogr. duodetriginta.

Huius inventi gloriam humili Minoritae, qui

Commisit pelago ratem
Primus,

integram tutamque servavit R. P. Iustus Trovatelli, qui magna frequentia cum Geodinamicae Speculae, cui a Giaccherino appellatio, initium faceret, monumentis mandavit, auditamque voluit epistolam celeberrimi P. Timothei Bertelli de re narrantem, atque in illam retulit verba ipsa partemque epistolae Ariminensis P. Augustini.

Nos nihil detrahentes et nihil invidentes gloriae Leonis Focault, exsultamus illa legentes; nam, quae Leo fecit, suapte fecit, Pallade sua fecit, gloriae suae fecit; nihil enim noscere poterat de iis, quae in humili Minoritarum coenobio Ariminensi duo de viginti annis antea agebantur. At iuvat haec nostra referre tum ad Minoritarum famam, tum ad Italiae gloriam non exiguam, tum denique ne videamur rerum alienarum cupidi, nostrarum incuriosi.

M. Lani.

HORAE SUBSECIVAE

Ignes arte facti in monte Pincio.

O quae nocte ingis virides demissa per auras
Continuo visum lux inopina ferit?
Ingeniosa focis fabricata est machina ligno,
Protinus et flammas Pincius ecce vomit.
More rotant aliae atque aliae dant sibila caelo
Sulphureusque globus surgit ad astra volans.
Machina terrifico dum fulminat aethera bombo
Nocturni late personat ora Tibris.
Excitus ipse pater flavis sese erigit undis
Excutiensque comas haec Tiberinus ait:
«Vita virûm qualis! nunc luce sonoque coruscat,
Mox tamen obscuro victa sopore tacet».

B. Nelli.

FERDINANDO COM. CAPPONIO
PISANORUM ARCHIEPISCOPO
OB EIUS RECUPER. E GRAVI MORBO VALETUDINEM
AN. MCM

Diffugere procul Pisano ex aethere tandem
Nubila tristitiae, praetrepidique dies.
Gratulor hinc laetus, quod te, Fernande, saluti,
Omnibus optatum, reddiderint Superi.
Idque utinam et nostro de Mauro[1] *ego dicere possem,*
Qui amborum coluit semper amicitiam!
Nota satis, quanto vir te dilexit amore,
Utque mihi nunquam laudis avarus erat
Ipse per Ausoniam, fama resonante, celebris,
Utpote doctrina dives, et ingenio.
Attamen is placuit, Maurum caelestibus addi,
Praesidio ac decori te superesse meo.

Ioan. Battanius.

COMMUNIA VITAE

Propriae quibusdam quadrupedibus voces (2).

Res non abiere a praevisis, immo vel ipsa praevisa anteiverunt. Quotidianis enim imbribus ferme assueti quaestum aliquem, vel speciem quaestus ab ipso damno hauriebamus, et aequi bonique faciebamus nubila pluviam sine more modoque effundentia at prohibentia solis aestus, et pulverem coercentia viarum. Erat in iactura ipsa proventum, et ineunte Iunio mense Aprilis tepor dominabatur. Verum ubi, recedentibus nubibus, liberae solaribus radiis fuere viae, agri fuere, aer, domus, plateae, agri fervere coeptarunt, nos aestuabundi vespere tantum quaerere amicos, expedire negotia qua possemus, omnia ad extremas cuiusvis diei horas, quae circa meridiem forent facienda, remittere. Flagrabat animus cupiditate compellandi amicos, quibuscum sermones olim de venatoribus, venatoriisque suscepti tandem absolverentur. Uti commodior singulis eligeretur conventuris locus, coenantem adivi Rostagnum, et sextus in coenaculum fui ad optima, quae afferebantur, vocatus, non conviva tamen omnino. Mene degulatorem diceris, aut, urbanum Horatii murem recordantes, degustatorem (sit venia verbo) obsoniorum tantummodo, quasi superbo dente, praedicabitis? Morari me inter utrumque sinatis oro, neque enim sum is qui gulae totus indulgeam, neque sum is, qui Pithagoram sequutus, a suavibus abstineam, et, ubi optio fuerit, meliora pro bonis reiiciam. Dum igitur apposita quaeque non peto, dum oblata quaeque non respuo, causam repentini adventus mei amico dulcissimo et nobilissimo ostendo. Qui, admirante me virum tot distentum laboribus, tot curis districtum, tot gravissimis muneribus implicatum, immeantem libentissime per ea, quae a quotidiano eius officio prorsus devia, et avia viderentur: — Quis vetat — inquit — ut hic et nunc ea suscipiamus, quae conveniendi causa fuerunt, quin crastini alio conveniamus in loco? Dixeramus, ni memoria me fallat, quantum sit inter eiusdem quadrupedis vocem et vocem. Aliud enim sonat in territo, aliud in ovanti, aliud in petente auxilium a similibus suis; alia vox est amore blandientis, alia cientis iras pugnamque parantis. Atque haec non modo scire, sed accentu vel minimo noscere optimi venatoris est. Quid si feram interesse haec indicia, et profutura non venatoribus modo, sed hominum virorumque cuivis? Tu profecto Virgilianum illud recordabere de cornice latum, cuius carmina sonant per aerem:

Nuncia venturos nautis prodentia ventos.

Volucres clamosum genus; quadrupedes contra silentiosum saepissime, nec, nisi necessitate aliqua premente, atque eadem gravi, vocibus indulgent. Saepe, aestuante sole meridiano, venatores sub ilicibus, sub fagis fusi per herbas in montanis, otio solutas horas dum terebamus colloquio, de re hac sermonem inter nos constituimus, immo disquisitionem potius quam sermonem, et indagines melius quam disceptationem. Fortasse ridiculum quod videatur proponam, at fere unanimi sententia iudicatum est rei causam esse in superbia gentis. Ne rideas. Bestiae prouti coloribus gaudent suis, ita vocibus. Taciturnus quidem pavo. Curnam? Rudis vox, et iniucunda, et absona, quam, vel se iudice, excusare posset, laudare non posset. At cur credis eumdem exsultare apicibus, gloriari luce, superbire cauda? Quia versicolores plumae flammas imitantes pyropi, coeruleum caeli, aurum, purpuram, viride, omne quod per mille dispersum flores et herbas habetur, dignum caelo potius, divorumque consortio reddunt. Cum Sannazario dicam:

... Anne oculos Actius unus habet?

Lusciniola contra inter dumeta se sponte recondit, neque aëria petit, immo fere oculis patentia late culmina perhorrescit. Crede; se novit humilem veste, nullis insignem coloribus. Hinc latet At effusos in cantus, dulcissimae vocis late pandit ex humili loco melos, longaque modulamina nocte dieque; quinimo nocte magis quam die; audiri cupit, audiri exsultat, non amat videri, conspici non desiderat, nequid incompta vestis detrahat caeleste canenti. Si nunc a volucribus ad quadrupedes venias, fortassis ipsa recipias. Superbit equus aventulis crinibus et, ludentibus per colla iubis, per armos, in planitie versatur, gaudens et cursu, quibus excellat, ostendere, gaudens ipsos *cursu praevertere ventos.* Elegantiora corpore, praestantiora quae sunt forma specieque, animalia, subliniora captant, uti cervi, damaeque, capreaeque omnes. Deformia latere cupiunt. Quid elephantes, hippopotami et quae proxima iis? Silvestre genus, dices. Non ita; silvestre genus et camelopardales, qui timidi fugam, si propius accedas, arripiunt praecipites; at ita arripiunt ut illud Virgilii redeat in mentem:

Et fugit ad salices, sed se cupit ante videri.

— Atqui — tunc ego, non sine risu audientium — asinus, qui «rudit» hoc mense, mehercule, liberalius quam aequum sit, atque vehementius, reliquis qui sunt mensibus, se et nos deliciosissimo illo rhythmo, quo utitur, suo carere non patitur; credisne hoc esse quia deliciosa illi ceterisque vox insonare videatur?

— Quid miraris in animali tam bardo, tam blenno, cui famam fecere proverbia? Ac tamen ne concedam quidem hoc illi esse in more, qua vel sibi vel aliis deliciosam vocem iudicat suam. Scis probe miserrimum hoc genus fame, fuste vexari quotidie; hinc quidquid, vel leve subsidium, causa laetitiae misero est; asinum autem rudere laetitia titillante scimus. Novi quoque villicos, qui saepe de suis asinis loquebantur, dicebantque neque brevi, neque mediocriter rudentes quoties heri pedes ad ianuam stabuli audirent, praesertim noctu si accederent. Pabulo vacuum praesepe, gramine, foeno penitus absumptis, inveniebant. Implorabat escam igitur asinus, ut fame levaretur, implorabat proximum dominum ut praesto esset, ac reficeret. Accipe igitur qua de causa tam saepe rudat asellus. Verum ut nostrum acu tangamus argumentum, ac te de iis, quae concepisti vota, ego absolvam, tene quae communiter dici possunt de quadrupedibus nonnullis, quae ego venator plerumque experientia probavi, et modo vera proprio nomine novi, modo quadam similitudine delata reperii. Nam ubi tulit Virgilius, ni fallor, ursum circumgemere ovile circumeuntem, dedit vocem «gemere», non quia, ut in humanis, dolore cietur, sed quia similis gemitibus humanis est; nostri gemitus dolorem, ursorum gemitus desideria praedae, cui inhiant, significant. Quid insuper?

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

Vide, sis, num aliquid, praeter similitudinem sonitus, commune sit matri ploranti unigenitum, urso ad praedas frementi, turturi dicenti amores. Proprium autem leporibus et cuniculis est aliquid vocis edere, quod vagitui infantuli parvo tam simile sit; hinc eos «vagire» dicimus, quos, ubi vulneratos ad fugam impotes manu capias, ita audies emittentes. Feles vero, proprio verbo utuntur, et «felire» feruntur; at quam diversa in felientibus, et multiplex fe-

(1) Intellige Maurum Riccium, virum sane litteratissimum, et praeclarum totius Ordinis Scholarum Piarum moderatorem, nuperrime vita functum.

(2) Cfr. an. III n. XII.

dream Dryzehn, Ioannem Riff, Andream Heilmann, cives Maguntinos, ut, iis pecuniam conferentibus, ipse vicissim arcana quaedam panderet, quorum perfectione immane divitiarum pondus socii lucrarentur.

Iamque a multo tempore in hoc unum incumbebat Ioannes, ut quae tunc ligneis aut metallicis tabellis scripta et imagines signarentur, ipse cont[illegible] solutis characteribus conficeret. Utebantur enim etiam ad rem quibusdam veluti sigillis sua litera insculptis, at iter longissimum amanuensis celeris manus citius dimetiebatur; itaque solutis characteribus ad rem confectis et digestis opus erat adhuc, ut liber imprimeretur. Horum rationem, formam, modum, ordinem, materiam Ioannes multo impendio investigabat. Sed opificium apud Andream Dryzehn constitutum, [illegible] brevi discordiis, evanuit. Andrea enim vita functo, quum Nicolaus frater atque heres ex te- [illegible]

anno 1450 cum Ioanne Fust, aurifice celeberrimo pariterque ditissimo, novum foedus iniit, ut, pecunia et opera collata, alterum *typographiae* opificium constitueretur. Tunc edita est primum celeberrima illa *Biblia Sacra*, latina lingua impressa, « a duobus et quadraginta lineolis » nuncupata, non vero impressionis locum neque tempus proferens, binisque voluminibus distincta, quae vix quinque annorum decursu perfici omnino potuit. Pactionem huiusmodi inter Gutenbergium et Fustium initam syngrapha in Maguntino tabulario asservata memorat; verum anno 1455 societas est resoluta, pecunia suisque rebus a Fustio secum abductis, ita ut Gutenbergio opus fuerit novum sibi torcular exstruere, quod tamen Conrado Hummer, Maguntino syndico adiuvante, brevi potuit. Tum novi libri editi sunt: Hermanni de Saldis, *Speculum sacerdotum*; Donati *Grammatica latina*; *Catholicon*. Sed anno 1465 Alphonsus II, Maguntinus qui nuncupabatur elector, inter suae aulae cubicularios cum Ioannem advocasset, ipse honori [illegible] et officinam discipulis tradidit agendam.

Denique anno 1468, die Februarii mensis vige[illegible], post innumera quae toleraverat atque perfecerat, in natali urbe sua vita functus est atque in Franciscalium ecclesia humiliter sepultus. Quot [illegible] et ubique in lucem editi libri, [illegible] eius memoriae perenne monimentum.

A. Costaggini.

SAPIENTUM INVENTA

M[illegible] inde ab [illegible] in [illegible], et quaecumque [illegible] sodales [illegible]. Qui tamen [illegible] suo [illegible] dicto, vestigiaque eius [illegible], maluerunt gloriam humilitate velare, quam [illegible] amplificare et praedicare praeconiis, contenti si, quae fecerant, humani generis bono potius quam auctorum celebritati servirent. Hinc apud eos tum philosophos acutissimos, tum theologos exstitisse sanctissimos, et exsistere scimus, et oratores celeberrimos nostro quoque tempore verborum Antonii heredes mirati sumus, et geographos maximos invenimus, quibus omnes patuere terrae, maria omnia nota fuerunt. Physicis autem in disciplinis miraculum illud, quasi principem virtute et aetate virum, enumerant, Rogerium Baconem, qui prophetico prope lumine fulgidus sex abhinc saeculis illa enunciabat quae nostra saecula, quamvis nondum integra et absoluta, laudant, quasi ex hisce adinventis famam sibi pepererint immortalem. Atqui illa iam quodam notata vaticinio leguntur in ultimis illius libri paginis, quem Rogerius *Opus minus* appellavit, in *Opere tertio* clarius explicanda, cuius *Tertii operis* volumen unicum, manu scriptum enim asservabatur, nunquam satis lamentabili calamitate deperiit, sive sacrilega raptum dextera, sive incendio concrematum. Atqui duo sunt adhuc, in ipso calce *Minoris operis*, praenuntiata inventa, quae dum legimus non assequimur, quorum alterum « dynamicam », quam aiunt, doctrinam attingit, alterum vero repositum nescio quid [illegible] in arcanis naturalium virium edicit. Quemadmodum autem Assisinatis patriarchae musicum in filiis reviviscere carmen sentimus, dum requirunt in peritia sua modos musicos, sic nuper in Minoritis duobus Rogerii spiritum circumvolare percipimus. Quorum proferre nomina non dubitamus, quippe et iustitiae paremus, et pulcherrima nuntiamus, nostris fortasse ignota lectoribus, qui mirabuntur certe quid sit, quod cum plures vel alienam ad se rapiant laudem, hi libenter de sua conticescant.

Sitque primus, dignitatis gratia et officii quo fungitur, r.mus et ill.mus praesul P. Angelus Fiorini, nuper ad episcopale solium Pontremoliensis dioecesis accitus, iam inde ab adolescentia prima familiae Capulatorum sancti Francisci Placentiae adscriptus. Hic ad vitandos vaporitraharum occursus, qui humano sanguine, infortuniis, proh nimium frequentibus!, ferreas cruentant vias, electride automatice diffusa per axes, quibus ipse trames insternitur, luce, sibilo, tintinnabulis et venientes et abeuntes monet ut stent, nec longius audeant procurrere, nisi gravem in

---

[illegible]

Inhibuere [illegible] ac [illegible] pavidi; mox, equis relictis, [illegible] circumire singuli, prehensare, [illegible] lumbi essent, contusumne quidquam, aut [illegible] aut fractum. At ille vario motu vires expertus, ubi se integrum sensit, poplitibus semet [illegible] ministerio sensim assurgens, rem totam iocosis dictis prosequi voluptatis loco duxit. [illegible] in risum diffusi se rursus viae [illegible].

[illegible] tamen [illegible] Lollius, conversusque ad Trebatium: — [illegible] — inquit — equo uti melius quam [illegible] ungulis; praesertim quum scires, facile atque expeditum asinis iter esse ad sublimia; [illegible] iisdem impeditum atque difficile.

Cui Trebatius: — Dic, amabo, Lolli, quid est citra omne periculum in terrestri hoc domicilio? Multos castra iuvant; sed ex quo primum horrendi prolati sunt enses,

Tunc caedes hominum generi, tunc praelia nata,
Tunc brevior dirae mortis aperta via est (1).

Qui

Fragilem commisit pelago ratem,

is metuit

Luctantem Icariis fluctibus africum (2).

Per flumina dum praeceps fugit Euridice,

Immanem ante pedes hydrum moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba (3).

(1) Tib. I El. IX. (2) Hor. I Carm. I, 15. (3) Virg. IV Georg. 457.

Fuerunt [illegible] vagientis Herculis [illegible]. Habent artes et Aracnes [illegible]. Veneri potest accidere quod olim [illegible], ut [illegible]. Aëra petas: quis tutum te praestet ab impetu Boreae Orythiam nympham rapientis? Uni tu asino times, nec subit cogitatio, vel Solis equos Phaetonta transvorsum egisse.

Loll. — Numquid his congestis exemplis vis efficere, praestare asinum equo? Haec si iudicas « non est quod multa loquamur » (1). Nihil enim tam absurdum cogitari poterit, quod non simili patrocinio defendas. Suspecta igitur mihi erunt haud minus praeconia, quibus vetera extollis, quam probra et cachinni, quibus recentiora prosequeris. Scio quidem hoc esse natura insitum unicuique seni, ut sit

. . . . . laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum (2).

Ipsum enim quo magis praesens vita fugit, eo constantior praeteritarum rerum occupat recordatio. Sed primum non ita aetate processisti, Trebati, ut in vitia haec senectutis incurras. Deinde, quum ad summum tempus perveneris - cupio enim tibi Nestoreos annos - velim a cetero senum vulgo te secernas, fiasque Mitio ille in *Adelphis*, cui forte nomen ἀπὸ τῆς μήτιδος, id est a mente et consilio fuit, non uti Demea, querulus, acerbus, difficilis, eiulans misere

. . . . . Iuppiter,
Hanccine vitam? hoscine mores? hanc dementiam? (3)

Nam, « ut non omne vinum, sic non omnis natura vetustate coacescit » (4). Tibi igitur seni iuvenile sit aliquid, quemadmodum Cato monet in dialogo Tullii: « Ut enim adolescentem, in quo est senile aliquid, sic senem in quo est aliquid adolescentis probo; quod qui sequitur, corpore senex esse poterit, animo nunquam erit » (1). Idque eo diligentius curandum, quo proprior imbecillorum est contrarius mos. Magna enim vulgo inest vis consuetudinis, cuius quasi parens et altrix est animi superbia quaedam cum inertia coniuncta. Ita fit ut sibi quisque facile suadeat, quae semel a puero didicit, in iis doctrinam omnem contineri; per ea se terrarum caelique terminos apprehendisse, et in consilium Iovis ascitum uberiori scientia non indigere. Plurimorum autem stultitia tanta est, ut omnino credant, sapientiae lumen iam non publice, ut ante, lucere, sed in suo et paucorum cerebro delitescere, vix ausum interdum erumpere prae metu ne rideatur. Qui dum cotidiano ploratu exstinctae laudi iusta persolvunt, praesentem aut calumniis obterunt, aut silentio praetereunt, iuxta illud Flacci

Urit enim fulgore suo qui praegravat artes
Infra se positas: exstinctus amabitur idem (2).

Et rursus:

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quaerimus invidi (3).

Treb. — An id agis ut ex asino descendam, quoniam tanta moliris?

Loll. — Si mavis ire pedibus, id erit etiam antiquius. Vide tamen quantum progredienti humanitati obsit asinina ista vectio, qua saepe accidit ut spes provehendi cultus infringatur et omnis languescat industria; quae toties causa exstitit cur summis viris intercluderetur iter, conantibus ne quid profuturum saeculis diu lateret. Ita nos - si parva licet componere magnis - tui causa, vel potius antiquitatis gratia, Reatinum remoramur iter.

(Ad proximum numerum).

P. Angelini.

(1) Hor. II Epist. I, 30. (2) Hor. Ad Pison. 73. (3) Act. IV, sc. III. (4) De Senect. XVIII, 65.

(1) De Senect. XI, 38. (2) II Epist. I, 13. (3) III Carm. XXIV, 31.

PER ORBEM

Quae maxime atque ante omnia mea ad amussim intersunt, adnotare sinatis; Zeppelin, Germanici comitis opera industriaque, peractum re vera esse, quod tot iam ab annis frustra quaesiveramus a fatis, ut aerostaticis sphaeris innixi, per nubes tute deferremur, non commisso quidem ventis viae arbitrio, sed recto gubernaculo, manibusque hominis etiam contra procellarum vim firme tradito. Constantiensis urbis lacum, civesque omnes qui ripas compleverant, qui lintribus et naviculis innumeris undas persulcabant, rei testes accepimus; supernatanti scaphae alligatum, quam remulcatoria navicula post se traheret, immenso illum atque giganteo ausu, suam machinam ex chalybe atque ferro exstructam, igne et calore inflatam, super mediis undis stetisse. Inde autem resolutis funibus ad nubes lento gradu processisse, blandientibusque zephyris atque impellentibus, tria millia circiter passuum pro unaquaque hora dimensum. Revolvebantur pariter hinc et inde per latera rotae electrica vi actae, in quibus vero maximus novi monstri defectus apparuit; non ita tamen ut ab inita via desistere aereum viatorem coegerint, qui immo ulterius altiusque ascendens, non antea remisit cursum, quam congesta in lateribus navis motiva vis defecisset. Tunc lente descensus incepit, quo paulatim perfecto, cum naviculae novo aerostato appensae fluctuum faciem attinxere, statim navis resolutis motibus stetit. Igitur visum est plurimis, iisque aeroitinerum disciplina versatissimis in huiusmodi conatibus, rem maxime optatam Zeppelin esse tandem adeptum, admotisque aereae machinae opportunis immutationibus, liberam iam cuique audacis animi viro patere in nubibus viam. Quare non immerito Germanum comitem ad cauponam redeuntem centuriones optionesque omnes, qui aeronavibus praeficiuntur, plausibus maximis exceperunt, plenosque cerevisiae cyathos in favens auspicium attollentes delibarunt.

♣

At plane hominum mens, quae naturae vires subiicit, mysteria investigat, homines interdum efferata malitia patrantes scelera obtusa acie non videt. Hoc Lutetienses urbanarum cohortium milites, qui publicae incolumitati invigilant, recens expertos reperimus. Est enim Lutetiae via quaedam, cui ex Burgundia, veteri Galliae atque celeberrima regione, nomen; in qua quidem et aedes sunt summae administrorum scholae, qui agrorum Galliae cultum in peculiari cura habent. At neque ab uno iam, neque a binis diebus, qui in eiusdem aedis finibus incolunt terrore maximo die noctuque afficiebantur, atque angore vivissimo laborabant. Insonabant enim interdum veluti pueri horribiles eiulatus, qui in patrem, in matrem, in germanas sorores sese torquentes, excruciantes, ac prope perimentes, emissi exaudiebantur: « Heu! mater, ne adures me! »; « Eia meum crus! »; « Non amplius errem, soror! » Arguebant hinc exterriti cives atque miserentes inhumanam quandam latere per eas domus familiam, quae in infantem defensionis impotem saeva crudelitate tanta tormenta experiretur. Re magistratibus nunciata, milites urbani ad lustrationem descendunt; at publicis agrorum culturae aedibus, nec non privatis undique circumstantibus, ubique unde clamores exire dicebantur, a lacunaribus et tectis usque ad caveas et fundamenta recognitis, nil undique emersit, quod neque tanti excidii indicium esse videretur. Nec tamen ciulatus unquam siluisse tradunt, ita ut mens civium exterrita, atque ad fabulosa maxime acclinis, purgantes vel expiantes animas per ea loca versari iam sibi effinxerit, passimque dictitarit, ut lugubre arcanum quovis modo enodetur.

♣

Placuit autem interdum, pariterque Lutetiae, pugnam a Gallorum Italorumque copiis contra Austros apud Sulpherinum oppidum feliciter peractam solemnibus epulis commemorare; quod ea potissime de causa recoluimus, quoniam et apud nostros idem his diebus servatum est ad Legnanum oppidum, ubi praelium in Germanos imperatores fuit, veteris italicae libertatis auspicium, etsi sterile, maxima tamen virtute insigne. Monumentum est ad rem positum, marmoreo signo venustissimum, quo miles ex celeberrima legione a morte nuncupata effictus est, ferreis squamis vestitus nudumque ensem in hostes attollens. Butti, sculptor insignis, hanc patriae gloriae memoriam nulla mercede insculpsit.

♣

Letalia horum dierum praetermitto, quae pestifera lues in Orientis regionibus, quae vorax ignis Neo-Eboraci teterrima patrarunt; malo nuptialia in fine reponere Francisci Ferdinandi, ex imperiali Austriaca domo, et Sophiae, comitissae e gente Choteck. Franciscus Iosephus imperator recenti nuptae coronam ex adamantibus fulgidissimam donavit: nos autem pro nostra tenuitate vix est, ut auguria ominari audeamus.

Viator.

VARIA

Manufacti lapides.

Apud Germanos nonnullis abhinc annis feliciter excitata, haec ars – dicere liceat artem quae industria quidem crescit humana, quamvis mente orta sit – in nostras ad Forum Iulium regiones demigravit, cui opus est condere lapides, et saxa conficere, quae omnia communia cum naturalibus saxis atque lapidibus habeant. Res fere videtur inutilis in provinciis Apennino proximis, ubi istiusmodi materies infelici quadam copia superabundat; at non ita apparebit viro cogitanti quid impendii sit in aptandis, dolandis, scalproque poliendis lapidibus, ut architectorum et aedificantium voluntati respondeant; dum e contra in manufactis omnia sunt ad formam ab aedificantibus constituta. Quid autem in regionibus iis, quibus, liceat exempli gratia patentes Apuliae memorare campos, petrae nullum genus, et longe carris trabeisque adportandum? Rei adinventor De Michaelis chymicus fuit annis abhinc viginti, qui immisso vapore ebullientis aquae in pulverem corporis, quod dicitur *quarzo*, silicatum calcis conficiebat, massaque inde oriebatur duritie, colore quolibet, ceterisque adiunctis non inferior saxis, quae natura plurigena erexit in rupes. Inde conati sunt in optima Czernikow, Gressy, Avenarins, Kleber, Neffgen, Pfeiffer, aliique; sed Moscus quidam mathematicus Olschewsky, adhibitis sabulo et calce humenti, De Michaelis rationem sequutus principem obtinuit locum, atque omne tulit punctum. Hinc dolata nunc saxa venalia sunt exiguo aere, talique immo, quod antea vix esset pro mercede sculpentibus.

✱

Quam diu liceat carere somno volentibus.

Medici duo ex athenaeo Jowae, in foederatis Americae septemtrionalis civitatibus, experimentum constituerunt in duobus hominibus, qui prudentes ac scientes periculo se subiecerunt. Hi igitur quatuor perpetuis diebus tribusque noctibus vigilare potuerunt kafeo tantum, loco pharmaci cuiusvis, utentes. At ubi ad hoc temporis ventum est, aliquid grave ambobus videbatur ingruere; scimus enim adhuc esse supplicii genus apud barbaros, quod capitis reos insomnio cruciatos morti tradit, apoplexi post horribiles infandosque dolores cerebri, oculorum ac pectoris necandos. Hinc experientiae finis. Qui superstites, cum interrogarentur de toleratis, responderunt alterum atrocia tertia vertente nocte pertulisse, alterum secunda. Dati statim somno, et quiete refecti nonnullis horis, febris qua incendebantur evanuit, et ea pariter, quae, praeter febrem, incommoda ex diuturna vigilia susceperant, nempe vomitus, vertigines, oppressiones pulmonis, et mentis turbatio abierunt. Nos autem, si interfari fas sit, putamus non posse experimentum esse, quasi absolutum quaque ex parte argumentum, quo aliquid certum decerni possit, sed aliquid inde colligi penitus relativum; senes enim aptiores tolerandis vigiliis, quam pueri, sunt, quinimo homo in hoc ab homine differt, iuxta nervorum compagem, iuxta ciborum rationem modumque, iuxta quotidianos labores, atque alia sexcenta. Quibus tute perpensis, non erit cuiquam certo limite decernendum ac definiendum quamdiu sine somno vivere liceat.

✱

Ioci.

Dynastae ab anno solemnem matrimonii agebant diem, qui magno amicorum consanguineorumque conventu celebrabatur. Multitudo ingens! Tunc architecto domus periculosa aulae hospitali tanta frequentia visa est; metuebat enim ne suppositae pavimento trabes immani pondere disrumperentur. Sponsum et sponsam adit, ut omnium incolumitati prospiceret. Negat uterque sponsus aliquid periculi ingruere; rem in solido esse; supervacaneam architecti sollicitudinem. — Atqui — architectus inquit — ruina imminet; aspicite. — Utraque socrus aulam ingrediebantur. Tum territi sponsi architecto: — Matura ad fulciendum; immane pondus, ipso Aetna gravius; ruina imminet.

✱

Rustica argutia.

Patriciam hanc argutiam, urbanitatis ac reverentiae laesae crimina afferentem, sequatur hodie placet plebeia argutia summo discrimine a vulgari homine in medium lata. Atrocem animum imperatoris Davoust probe cives norant in potestatem eius ira Martis redacti, norant milites imperiis eius parentes. *Ille autem iusserat* (capital esset qui iussa frangeret) nemini militum licere rapaces inferre manus in res domesticas civium. Iamque ausos contra patrare festinata nece puniverat, cum in militem veteranum incidit, qui lactentem porcellum (succulum dicunt), ab matris ubere surreptum in castra cogens ulnis ante pectus eiulantem ferebat. Iudicium in reum facturus horribile, stare iubet porrecto brachio latronem, interrogatque ferentem acutus ne et continens clamor succuli locum locuturo duci daret. Et ille magis, vehementiusque stridebat. Tum gregarius animali, colapho impacto: — Impudens — inquit — es animal; taceas aliquando ut imperator loquatur. — Profuit verbum; nam repentino risu imperatoris ora saevissimi soluta sunt, succulumque reliquit abducenti militi veru configendum, et assatum rite postea comedendum.

P. d. V.

liendi ratio! Aedepol!; quantam in leone « rugiente », in tigride « rancante » conspeximus. Pardos insuper « felire » et ipsos indicamus, similitudine a felinae vocis delata. At meles et ericios « crepare », « concrepare », e strepitu crotali accita voce, notamus. Contra vero ab ipsa natura, ab onomatopoea, quam Graeci dicunt, a proprio sibi sonitu, « balare » dicimus oves, et potentius, si gregem indicaverimus, atque elegantius, Virgilio duce, « balatum exercere » dicemus. Ursus profecto « uncat »; vide quanta sit a gemendo diversitas; atque hoc et proprium generi ursus verbum vindicat, quemadmodum si dicas « ululare » lupos, « barrire » elephantes, « orcare » lynces, « grunnire » [illegible] et porcos, non tamen sues; namque hoc in genere et apri sunt, quibus est vox « frendere », non grunnire. Hircus « mutit », hircus « quirritat », quod verbum ultimum non minus invenio tributum asellis, uti etiam verbum: « oncare ». Panther « caurit », cervi et onagri « glocitant ». Tauros « mugire » quis male norit, verbo imitante vocem? Quis et « hinnire » equos hac ipsa de causa? Sed catulos « glaucitare » scito, « mintrare » mures, « dintrire » mustelas, hisque illud murium grande genus, quod mus decumanus, et saepius decumanus appellatur sorex, immo sorex unice; vix enim ducentis abhinc annis in Europam ex Asia pestis ista migravit, exodo memorabili tum multitudine, tum calamitatibus regionum, per quas transivit. At ego in latinis libris invenio sorices « desticare »; quid modo, si priscis haec pessima animalia ignota fuerint? Dico igitur innotuisse, rara tamen fuisse. [illegible] haec omnia dicens « sibilare » serpentia; [illegible] « grillare » autem grillos, quod fere a con[illegible]. Quis enim unquam retulit in scripta [illegible] causa: « grilli inter herbas nocte tota grillabant »? Ac tamen in aequo est; dum plerique, qui libentius [illegible] « barros barrire », a grillis grillantibus calamum prohibent, quasi ne stylus nefario scelere polluatur. Quaeresne qua de causa grillos posuerim quasi ad [illegible] atque aedificii coronam? Quia, si libuerit, [illegible] papilionibus agam, in quos colligendos, [illegible] incumbo. Verum haec alias; nunc, quia tempus est, aliis nostrum sermonibus pro[illegible].

H. De Vecchi-Pieralice.

ANNALES

[illegible] furor - Transvaaliianae adveliltationes - Ascientium seditio - Mauritaniae recens di[illegible].

De horrendis, quae e Sinis recens nunciata sunt, [illegible], dum anceps adhuc haeret animus, quae credat inscius quibusque fidem detrectet, angore tamen excruciatur quid nationum legatis, negotiatoribus, ipsisque consociatis militibus fortuna paraverit, praecipue in Sinae urbe capite, in Tien-tsin mercium emporio, inque Ta-ku portu. Verum non in exteros tantum civium furor exarsit. Fama enim est Peckini post illam, quam tuto iam tradere videntur, omnium legatorum atque peregrinorum exterminationem in Anglicae legationis postremo refugio patratam, turbam pugilum multitudini immensae confisam et sanguine inebriatam, imperiales ipsas aedes gladiis atque ballistis aggressam, moenia portasque superasse, atque imperatricem ipsumque « caeli filium », trucidatis excubiis, thesauris direptis, veneno morti tradidisse: exinde Tuan principem acerrimum Europaeis gentibus inimicum summam imperii manu regere, eique veluti administrum adesse Tung-fu-siang, utriusque militiae praefectum, qui ex Turchestan regione lectissimas totius imperii copias moderabatur. Quae quidem tali viro duce Peckinum iam ingredi properant, unde ad Tien-tsin descendent. Uni sunt autem qui Europae vicibus aliquantulum faveant, praesides provinciarum, quae meridionalem imperii partem constituunt, non adeo feroci odio in exteros moti, ut ipsius principis qui regnum usurpavit edicta repellere sint ausi, atque iterum iterumque polliciti milites suos non coacturos, et vitam et bona Europaeorum ultra defensuros.

Res vero tota pendet a casibus, quibus septemtrionale bellum occurret. Quamvis enim Tien-tsin urbem nostrae foederatorum copiae recuperaverint, militesque qui cum Seymour anglo navium praefecto castra moverant salvos receperint, tanta nihilominus exiguitate, si cum immensa hostium multitudine comparentur, laborant, ut nihil tuta spe aggredi, neque Peckinum ullimode petere valeant. Auxilia proficiscuntur ex nostris litoribus cotidie; quae auspiciis maximis salutaverunt et Galli, et, oratione lectissima, Germanus Caesar; at longissimum iter ipsa praepedit, quominus urgenti discrimini valide occurrant. Quare hinc Iaponensibus, inde Russis, qui propinquitate prae ceteris iuvantur, munus committi nunc visum est, ut immanes barbarorum conatus initio saltem ipsi cohibeant, cunctantes autem tempusque Europaeis concedentes, quo et ipsorum milites illuc tandem attingant; praevident enim plane rei militaris periti bellum hoc non antea inferri posse quam centum millia saltem militum in Sinarum regione congesta fuerint. Quid fata parent ignoramus prorsus; certe, humanitatis atque barbariae tam immane bellum vix aetas fuit quae maius viderit.

*

Sed et reliqua bellica sunt, quamquam tanti discriminis immanitate paene obruantur. Transvaaliani cives ab adveltitationibus quotidianis minime desistunt. Modo enim Clement dux ad Rand flumen, vel Hamilton circa Praetoriam, vel Paget ad Plaisir-Fontein Boeros superant, modo contra Boeri ad Amezpoost, ad Utrecht, ad Honing Spruit, ad Masseru hostes repellunt. Haec inter horum legati qui ad Americanas nordicas foederatas civitates auxilium expetituri iter fecerunt, Havre portum in Gallia redeuntes attigerunt, maximoque plausu excepti sunt. At quid inde?

*

Tertium quod sustinent Angli bellum Asciantes Afri suscitaverunt, quos inter oborta seditio anglicum Cumassiè urbis praefectum eiusque praesidium una cum centurionibus suis fugam capessere coegit. Rursus vero ex inexhaustis Britannorum divitiis auxilia in facinorosos profecta sunt, quae ad Dompassi hostes fuderunt ac profligarunt.

*

Gallos Africae perturbationum ultima tangunt, ex Tangeria Mauritaniae urbe allata, ubi Mahumetanorum multitudo Marcum quemdam Essagim, ne gotiatoriae gallicae domus gestorem, ob exorta iurgia interfecere eiusque corpus flammis combusserunt; quod plane flagitium nisi artium recognitio Lutetiae patens, Sinarumque negotia animos occuparent, non sine ultione magna evasurum credidissem.

Poplicola.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS

In **Anglia** leges latae nullae; at agitata coram municipibus quaedam de Mauritaniae, de Ascientium, de Sinensium periculis, inter quae tradidit Brodrick, rerum ad exteros administer, Mauritaniam Europaeorum copiis minime invadendam patere, eamque forte nationum coetui ad rem coacto constituendi ius esse tradendum.

In **Austria**, interruptis ex Bohemorum « obstructione », uti diximus, legatorum sessionibus, imperatorio edicto cautum est, ut administri summam expensarum ad sex menses gerant. Dicunt autem Koerber praesidem totum iam incumbere, ut asperrimam illam quaestionem de sermonibus per imperium utendis, compositis adversariorum animis, aliquando praecidat.

In **Gallia** contentio iurgiaque vehementissima commota sunt inter oratores quod Jamont, dux exercitus princeps suo munere abdicaverit. Qui quidem cum a supremo bellicae rei novo administro André, eorum praefectum, qui bellis moderandis student, immutatum, sese inscio, vidisset, e munere cessit. Eadem in senatorum aula non sine tumultu relata sunt, sed latis ad rem suffragiis administrorum collegium victor e discrimine evasit.

In **Iberia** Villaverde, aerarii administro, Santallen de San Lagaro comes suffectus est.

In **Italia** concessum gubernantium collegio, ut aestivis feriis supervenientibus negotiorum summam pro tempore gerat.

Scriba.

LIBRORUM RECENSIO

Basso. **L'arte di ricordare.** Ed. Tiferni Salv. Lapi, 1899.

De libro hoc artem memoriae docente notitiam relaturus nullum rectius iudicium inveni, quam quod Hercules Ludovisi, in Ferrariensi athenaeo doctor, edidit: opus nempe meditatum, scitum, doctrina excultum, quod, e legibus quas natura memoriae largita est initium ducens, ipsis credit, ut novam eamque praestantem rationem omnium quaerat, viribus accommodatam, atque ideo intellectu facilem, uberique percipiendo fructui apertam.

I. F.

AENIGMATA

I.

Totus despicitur; polles *primo*; obstrepit *alter*.

II.

Iungit, disiungit *caput* et iam dicta coercet;
Insons interdum trahitur *pes* ante tribunal.
Ne *capiti hunc* iungas, precor; eius crimina Phoebus
Horrescens, pavidus retrorsum rursus abibit.

Digamma.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus cui titulus:

GUIDA DEL PELLEGRINO A ROMA
riveduta e corretta dal P Giuseppe Bonavenia d. C. d. G.
(Romae edid. Desclée, Lefebvre et Soc.).

Aenigmata ann. III, n. X proposita his respondent:

1) **Das - Dos.** 2) **Gena - Genu - Genua.**

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco, *Roma* - Ioannes Mediolanensis - Fr. Perényi, *Iaszeberény*; Vinc. Lakatos, *Keszthely, in Hungaria* - Alb. Schneider, *Turico* - Ios. Wabner, *Varsavia Polonorum* - Bart. Salvà, *Arià, in insula Maiorica* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - I. Wilhelm, *Cantauria* - Ios. Castelli; Alois. Ranieri, *Bergomo* - Car. Stegmüller, *Sabaria* - Herm. Gini, *Taurinis aquis* - C. M. Leclerc, *Hochelaga*; Aug. Roberge, *Chicot, in Canada* - I. B. Henken, *Elizabethtown, in civ. foed. Am. sept.* - St. Figielski, *Rypino* - Fr. Sallarés, *Sabadello* - Th. Vinas Sch. Piar., *Tarrega* - G. Langenberg, *Monasterio Guestph.* - Iul. Sernatinger, *Dresda* - Ver. Cariolato, *Vicentia* - Ant. Jaklic, *Tergeste* - E. Schütt, *Suechtelena* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - F. Arnori, *Mediolano* - V. Hertel, *Mendhausen* - I. Crosatti, *Poiano* - E. Frachetti, *Mengalore, in Indis.*

Sortitus est praemium:

I. Wilhelm,

ad quem missum est opus, cui titulus:

POETARUM LATINORUM EGLOGAE
Edidit Brandt Lipsiae ex off. Teubneriana.

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae - Ex Officina Forzani et Socii.